

До спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03
у Національній академії внутрішніх справ
03035, м. Київ, Солом'янська пл., 1

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата юридичних наук Пилипенка Ігоря Вікторовича,
на дисертацію Бондарчук Анни Сергіївни
«Кримінально-правова характеристика погрози або насильства щодо
журналіста в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та
кримінологія; кримінально-виконавче право

Відгук підготовлено на підставі вивчення рукопису дисертаційного дослідження Бондарчук Анни Сергіївни «Кримінально-правова характеристика погрози або насильства щодо журналіста в Україні», автореферату дисертації та наукових праць здобувачки, опублікованих за темою наукової праці. Дисертація являє собою рукопис обсягом 269 сторінок та складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (453 найменування на 43 сторінках) і семи додатків. Ознайомлення зі змістом дисертації, автореферату та опублікованих дисертанткою праць свідчить, що їх авторкою здійснене ґрунтовне дослідження актуальної для кримінально-правової науки та правозастосовної практики теми. Робота містить всі необхідні для такого дослідження компоненти: критичний аналіз досягнень попередніх дослідників цієї та суміжних проблем.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що соціальна значущість журналістської діяльності визначається передусім тим, що журналісти, які працюють у зазначених в ст. 12 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» від 23.09.1997 р. досить складних, а нерідко екстремальних умовах (творчий характер та інтенсивність інтелектуальної праці, її нерегульована тривалість за умов жорсткої регламентації редакційного й технологічного циклу підготовки

Вх. №	4281	20 19 р.
"28"	10	20 19 р.
кількість аркушів:	14	детект -
сн. док.	14	детект -

та випуску видань і програм тощо), реалізують важливе державне завдання з інформування державних структур, громадських формувань і громадян щодо особливостей життєдіяльності суспільства, демонструючи високий професіоналізм й особливу відповідальність за доручену справу. Крім таких специфічних умов, які ускладнюють виконання журналістами своїх професійних обов'язків, вони самі, їх близькі родичі чи члени сім'ї піддаються негативному морально-психологічному і фізичному впливу з боку деяких осіб у зв'язку зі здійсненням журналістом свого професійного обов'язку. Додатковою державною формою захисту як професійної діяльності журналістів, так і їх конституційних прав та свобод від злочинних посягань стало встановлення кримінальної відповідальності за такі посягання. Наявність кримінально-правових норм у ще не означає, що такою інструментарією спроможний ефективно захистити конституційні права та свободи журналістів від злочинних посягань. Це пояснюється наявними конструктивними недоліками норм, які передбачені ст. 345-1 КК України, їх неузгодженістю з іншими суміжними статтями Особливої частини КК України, що призводить до відповідних труднощів під час кваліфікації. Недоліки спричинені й відсутністю комплексних теоретичних досліджень кримінально-правової характеристики погрози або насильства щодо журналіста.

Питання кримінально-правової охорони професійної діяльності журналістів, їх прав та свобод в Україні розглядали у своїх працях Я. С. Беспала, П. С. Берзін, К. М. Буряк, Л. Є. Василик, Р. В. Вереша, Д. Р. Гайнутдінов, Р. Д. Гаязутдинова, І. С. Заєць, А. П. Закалюк, Р. Д. Ішимова, Ю. В. Каримова, О. О. Костенко, С. В. Красильников, О. В. Красильникова, Г. М. Красноступ, І. П. Лановенко, В. К. Матвійчук, Д. А. Морквін, В. А. Новіков, В. І. Павликівський, І. В. Пилипенко, Є. О. Письменський, П. С. Різаненко, В. В. Шаблистий, А. А. Шелест та ін. Незважаючи на те, що праці цих учених становлять значну наукову і практичну цінність, чимало питань, пов'язаних з ознаками складів злочинів, передбачених ст. 345-1 КК України, залишилися дискусійними, а деякі недостатньо чи взагалі не дослідженими. Крім того, ознайомлення із

текстом дисертації, автореферату та опублікованими працями А. С. Бондарчук дає підстави стверджувати, що проведене нею дослідження є дійсно новим комплексним дослідженням, на відміну від уже існуючих наукових напрацювань. На основі такого дослідження дисертанткою сформульовано принципово нові висновки та пропозиції, які стосуються досліджуваного питання.

Що ж стосується проблем правозастосування, то про них можуть свідчити статистичні дані. Зокрема, згідно зі статистичними даними Генеральної прокуратури України, кількісні показники зареєстрованих злочинів стосовно погрози або насильства щодо журналіста протягом останніх років демонструють чітко виражену негативну тенденцію (якщо за 2015 р. зареєстровано дев'ять таких злочинів, то за 2016 р. – 34, 2017 р. – 33, 2018 р. – 54)¹, водночас існують обставини, що штучно впливають на низький рівень реєстрації погрози або насильства щодо журналіста як злочину (зокрема, латентність, приховування та перекручення статистичної звітності, помилки при кваліфікації, складність доказування тощо).

Отже, враховуючи викладене та необхідність реформування чинного кримінального законодавства у цій сфері, а також зважаючи на відсутність комплексних монографічних праць із досліджуваною проблематики в науці вітчизняного кримінального права, тема дисертаційного дослідження А. С. Бондарчук, безумовно, є актуальною, і тому цілком логічним та необхідним, у цьому зв'язку, виступає проведення комплексного кримінально-правового дослідження погрози або насильства щодо журналіста.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується тим, що робота містить всі необхідні для такого дослідження компоненти: критичний аналіз досягнень попередніх дослідників цієї та суміжних проблем; вивчення кримінального законодавства окремих європейських країн у частині

¹ Дані Генеральної прокуратури України. Генеральна прокуратура України: URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.

відповідальності за погрозу або насильство щодо журналіста; анкетування 420 працівників слідчих підрозділів Головного управління в м. Києві та Головних управлінь Національної поліції України 11 областей стосовно питань кримінально-правової характеристики погрози або насильства щодо журналіста; узагальнення результатів вивчення 24 архівних кримінальних проваджень, розпочатих за ст. 345-1 КК України, розслідуваних органами досудового розслідування Національної поліції України та розглянутих судами різних інстанцій за 2015–2019 рр.; статистичні дані Генеральної прокуратури України щодо кількості розпочатих кримінальних проваджень, зокрема тих, у яких особам вручено повідомлення про підозру за вчинення злочинів, пов'язаних із погрозою або насильством щодо журналіста за 2015–2019 рр.; офіційна статистика Верховного Суду, Державної судової адміністрації України та інших уповноважених органів про виявлення, розкриття, розслідування та розгляд проваджень стосовно погрози або насильства щодо журналіста за 2015–2019 рр.

Обсяг опрацьованих дисертанткою матеріалів свідчить, що А. С. Бондарчук провела дослідження обраної нею теми на досить високому науковому та методичному рівнях, що дало змогу сформулювати самостійні та оригінальні висновки і пропозиції, що відображають наукову новизну дисертаційного дослідження, в тому числі достатньо обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного кримінального законодавства – дисертантка пропонує, зокрема, нову редакцію ст. 345-1 КК України.

Дисертація базується на комплексному, системному підході, характеризується належним рівнем наукових узагальнень. Водночас методологічні підходи до дослідження питання, обраного авторкою, є традиційними для кримінального права (положення теорії пізнання і теорії кримінального права), що значною мірою зумовило успішне написання дисертації. У праці застосовуються такі методи (історико-правовий, компаративістський (порівняльно-правовий), догматичний (логіко-юридичний), соціологічний, системний, логіко-граматичний, формально-юридичний, логіко-семантичний та метод аналізу словникових визначень, діалектичний, індукції,

дедукції та моделювання), за допомогою яких усебічно вивчено питання кримінально-правової характеристики погрози або насильства щодо журналіста в Україні та сформулювати науково достовірні висновки та пропозиції.

Використання зазначених методів дозволило авторці досягнути мети дослідження – здійснити комплексне та системне розроблення питань кримінально-правової характеристики погрози або насильства щодо журналіста, а також сформулювати на цій основі пропозиції щодо удосконалення законодавства та доктринальних положень кримінального права, спрямовані на підвищення ефективності правозастосовної діяльності в цій сфері.

Дисертанткою використаний значний за обсягом масив загальнотеоретичної та спеціальної літератури за темою дослідження, в тому числі праці вчених інших країн. Зміст дисертаційного дослідження свідчить про вміння дисертантки критично аналізувати і сприймати положення використаних джерел. Авторка вміло провела порівняльне дослідження, на основі чого узагальнено зарубіжний досвід кримінально-правової охорони суспільних відносин у сфері захисту професійної діяльності журналістів, їх прав та свобод. Відповідальність за такі посягання передбачена лише КК країн СНД, зокрема: КК Азербайджанської Республіки (ст. 163), КК Киргизької Республіки (ст. 151), КК Республіки Білорусь (ст. 198), КК Республіки Вірменія (ст. 164), КК Республіки Казахстан (ст. 158), КК Республіки Молдова (ст. 180-1), КК Республіки Таджикистан (ст. 162), КК Російської Федерації (ст. 144) та КК Грузії (ст. 154).

На користь високого рівня проведеного наукового дослідження свідчить і той факт, що дисертантка критично проаналізувала і здебільшого врахувала позиції інших вчених, які приділяли увагу питанням кримінальної відповідальності за суміжні склади злочинів. Слід також звернути увагу, що рекомендації, які містяться у роботі, пройшли належну апробацію та знайшли своє відображення у відповідних наукових працях авторки. Вона чітко продемонструвала вміння проводити самостійне дослідження, використовуючи при цьому необхідний комплекс наукових методів.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації полягає в тому, що наукова праця А. С. Бондарчук є однією з перших в Україні праць, присвячених питанням кримінально-правової характеристики погрози або насильства щодо журналіста. Конкретний внесок дисертантки у наукове розроблення зазначених положень полягає в обґрунтуванні пропозицій і рекомендацій, що містять елементи наукової новизни, мають теоретичне та практичне значення. Слід зазначити, що питання кримінально-правової характеристики погрози або насильства щодо журналіста до цього часу не виступали окремим предметом спеціальних монографічних досліджень.

До положень дисертації, які, безумовно, мають елементи новизни, належать, зокрема, такі результати дослідження: 1) на основі аналізу за кримінальним законодавством зарубіжних країн комплексу взаємопов'язаних кримінально-правових норм встановлено характерні особливості розміщення статей щодо охорони професійної діяльності журналістів, їх прав та свобод у розділах за злочини проти конституційних прав і свобод людини і громадянина й з урахуванням конкретизації структури суспільних відносин родового об'єкта злочинів, передбачених ст. 345-1 КК України, аргументовано доцільність визначення як таких суспільних відносин, що забезпечують громадянські (особисті), політичні, соціальні, економічні та культурні права й свободи людини та громадянина. На основі цього, з урахуванням принципу структурності, запропоновано розмістити статті, що містять норми про злочини проти журналістів, їх прав і свобод, у розділі V Особливої частини КК України «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина»; 2) визначено, з урахуванням конкретизації структури суспільних відносин видового, безпосереднього, додаткового обов'язкового та додаткового факультативного об'єктів злочинів, передбачених ст. 345-1 КК України, що їх: 1) видовим об'єктом є суспільні відносини, які забезпечують безпеку законної професійної діяльності журналіста; 2) безпосереднім об'єктом є встановлений порядок здійснення законної професійної діяльності журналіста, який охороняє

конституційне право громадян на свободу думки і слова (вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію, необхідну їм для реалізації ними своїх прав та свобод); 3) додатковим обов'язковим об'єктом є здоров'я журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї, їх психічна недоторканність; 4) додатковим факультативним об'єктом може бути встановлений порядок виконання службовими особами своїх повноважень, а у випадку заподіяння журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї смерті через необережність – життя цих осіб; 3) обґрунтовано пропозицію, що, зважаючи на співвідношення змісту нормативних і теоретичних конструкцій «близькі родичі» та «члени сім'ї», а також відсутність системності й однозначності в нормативному використанні зазначених термінів, близькими родичами за змістом ст. 345-1 КК України слід вважати батьків (прийомних батьків), дітей (прийомних дітей), діда, бабу та внуків; а членами сім'ї – батьків (прийомних батьків), дітей (прийомних дітей), братів, сестер та їхні подружжя, які спільно проживають, а також чоловіка (дружину), які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, батьків подружжя; 4) у результаті аналізу найбільш поширених проявів насильства щодо журналіста, у яких погроза є однією із форм психічного насильства, та змісту диспозицій ч. 2 і 3 ст. 345-1 КК України, об'єктивна сторона яких полягає у фізичному насильстві, запропоновано внести зміни до назви даної статті та викласти її в такій редакції: *«Насильство щодо журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї»*; 5) запропоновано, з урахуванням неповноти законодавчого закріплення існуючих форм прояву об'єктивної сторони злочинів, передбачених ст. 345-1 КК України, доповнення цих складів злочинів шляхом криміналізації діянь у вигляді мордування та катування; 6) обґрунтовано необхідність, з огляду на потреби правозастосовної практики та досвід законодавства зарубіжних країн, доповнення ст. 345-1 КК України кваліфікуючими ознаками у вигляді вчинення діянь, передбачених ч. 1–3 зазначеної норми, повторно, за попередньою змовою групою осіб, службовою особою з використанням службового становища, та викладення ч. 4 ст. 345-1 КК України в такій редакції: *«Дії, передбачені*

частиною першою, другою або третьою цієї статті, вчинені повторно, за попередньою змовою групою осіб або службовою особою з використанням службового становища...», а також перенесення її законодавчо закріпленого змісту до ч. 5 ст. 345-1 КК України; 7) запропоновано, зважаючи на неповноту законодавчої конструкції п. 4 ч. 1 та ч. 2 ст. 96-3 КК України, удосконалити механізм реалізації кримінально-правового впливу щодо юридичних осіб шляхом внесення до її змісту ст. 345-1 КК України; 8) обґрунтовано пропозицію, враховуючи основоположний підхід до логічної нормалізації структури норм КК України, щодо доповнення примітки ст. 345-1 КК України шляхом внесення до її змісту ст. 349-1 КК України й терміну «законна» та викладення її в такій редакції: «Під законною професійною діяльністю журналіста в цій статті та статтях 171, 347-1, 348-1, 349-1 цього Кодексу слід розуміти ...».

У цілому позитивної оцінки заслуговує пропозиція авторки, що погроза як ознака об'єктивної сторони складів злочинів, передбачених ч. 2–4 ст. 345-1 КК України, може бути формою виявлення умислу на вчинення діянь чи спричинення наслідків у зазначених частинах, і при цьому вона повинна визнаватися кримінально караною, оскільки такими діями завдається шкода охоронюваним законом про кримінальну відповідальність відносинам.

Наукова новизна дисертаційної роботи А. С. Бондарчук полягає, крім зазначеного в тому, що запропоновано законодавчу пропозицію щодо внесення змін до ч. 2 ст. 22 КК України, а саме доповнення її змістом «умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (частина 2 ст. 345-1), умисне тяжке тілесне ушкодження (частина 3 ст. 345-1)».

Особливої уваги заслуговує позиція авторки стосовно конкретизації вини як ознаки суб'єктивної сторони складів злочинів, передбачених ст. 345-1 КК України, зміст якої полягає: 1) в інтелектуальному моменті – в усвідомленні особою ознак потерпілого (те, що ним є саме журналіст, його близькі родичі чи члени сім'ї), законності професійної діяльності журналіста (зміст або характер його роботи), змісту і характеру своїх діянь (своїми діями

особа має намір перешкодити діяльності журналіста, змінити її характер, припинити її чи вчинити злочин через діяльність, яка вже відбулася); 2) у вольовому моменті – у бажанні винного висловити або продемонструвати погрозу вбивством або насильством щодо журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї саме у зв'язку з бажанням перешкодити, змінити характер здійснення цим журналістом законної професійної діяльності або припинити її (до того ж не обов'язково, щоб винний дійсно мав намір реалізувати погрозу), натомість зміст вольового моменту насильства при вчиненні даного злочину, на відміну від погрози, полягає, крім зазначених проявів, у бажанні винного вчинити злочин через діяльність, яка вже відбулася. Крім того, суб'єктивна сторона злочинів, передбачених ст. 345-1 КК України, на її переконання характеризується як умисною, так і змішаною формою вини, коли наявний умисел стосовно діяння та першого (найближчого) наслідку і необережність щодо іншого віддаленого в часі (більш тяжкого) наслідку.

Викликають позитивне враження положення, щодо розуміння погрози як форми прояву об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 345-1 КК України, може бути виражена словесно, письмово, за допомогою жестів, демонстрації зброї або предметів, що її замінюють, а також із використанням технічних засобів, за наявності яких потерпілий чітко усвідомлює, що небезпека заподіяння шкоди, якою погрожує винний, може стати реальністю, а зумовлені суспільно небезпечні наслідки фактично можуть бути спричинені.

Доцільною є пропозиція, визначення моменту закінчення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 345-1 КК України, як часу, коли погроза була сприйнята журналістом, або його близьким родичем чи членом сім'ї (у такому разі момент висловлення погрози може не збігатися з моментом сприйняття її потерпілим).

Заслуговують на увагу міркування авторки щодо вироблення правил кваліфікації у разі вчинення погрози або насильства щодо журналіста під час сукупності злочинів та при конкуренції кримінально-правових норм.

Отже, усі зазначені нами наукові положення дисертаційного дослідження містять елементи новизни і, без сумніву, є певним внеском у кримінально-

правову доктрину. Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25.11.2015 р. (протокол № 22) та включено до переліку тем дисертаційних досліджень Національної академії правових наук України (№ 856, 2015 р.).

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях.

Результати дослідження повною мірою відображенні у 16 наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у наукових виданнях МОН України, визначених як фахові з юридичних наук, дві -- у закордонних юридичних виданнях (Республіка Молдова), дев'ять тез доповідей, які оприлюднено на науково-практичних конференціях та круглих столах. Усі сформульовані в дисертації висновки ґрунтуються на власних дослідженнях. Ідеї та розроблення, що належать співавторам за темою дисертації, авторкою не використовувались.

Положення та висновки, сформульовані в дисертації, окрім теоретичного, мають також **практичне значення** і можуть бути використані у: *законотворчій сфері* – під час удосконалення положень законодавства, розроблення (опрацювання) законопроектів про внесення змін та доповнень до чинного КК України стосовно кримінальної відповідальності за погрозу або насильство щодо журналіста (лист Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 08.07.2019 р. № 04-18/12-1186); *практичній діяльності* – для правильного та однозначного застосування ст. 345-1 КК України у процесі: підготовки висновків до проектів підзаконних нормативно-правових актів (акт Департаменту юридичного забезпечення МВС України від 22.05.2018 р.); здійснення кваліфікації злочинів проти журналіста (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 31.05.2019 р.); *освітньому процесі* – під час викладання та вивчення навчальних дисциплін «Кримінальне право. Загальна частина», «Кримінальне право. Особлива частина», «Особливості кваліфікації окремих видів злочинів» (акт Національної академії внутрішніх справ від 17.05.2019 р.); *науково-дослідній діяльності* – для подальшого розроблення теоретичних положень стосовно

кримінально-правової характеристики погрози або насильства щодо журналіста, а також у процесі підготовки монографій та статей із кримінально-правових дисциплін (акт Національної академії внутрішніх справ від 15.05.2019 р.).

Зміст автореферату дисертації відповідає її основним положенням та встановленим вимогам.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. У цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю, звертаю увагу на окремі протиріччя, спірні положення, які, на наш погляд, потребують або додаткової аргументації, або спеціальних пояснень під час захисту дисертації.

1. Не зовсім переконливим є підхід дисертантки щодо визначення кола зарубіжних країн, кримінальне законодавство яких вивчалось в роботі. Так, у підрозділі 1.3 «Кримінальне законодавство зарубіжних країн про відповідальність за ненадання допомоги хворому медичним працівником», авторка вказує: «... враховуючи, що кримінальна відповідальність за ненадання допомоги хворому медичним працівником, передбачається в законодавстві не всіх зарубіжних країн, то цілком логічним є, що наше порівняльно-правове дослідження буде присвячене саме дослідженню кримінального законодавства країн романо-германської правової сім'ї, зокрема, країн континентальної Європи та країн, які раніше входили до складу колишнього СРСР і стосуватиметься спеціальної норми, що передбачає кримінальну відповідальність за ненадання допомоги». Вказана аргументація, напевно чи є достатньою для того, щоб остаточно відкинути перспективи порівняльно-правового дослідження кримінально-правової характеристики погрози або насильства щодо журналіста за законодавством зарубіжних країн, що належать до інших правових сімей.

2. Не зовсім можна погодитися із твердженням авторки щодо визначення поняття об'єкта злочину. Так, на думку А. С. Бондарчук, найбільш обґрунтованим, загальновизнаним та найбільш поширеним у теорії кримінального права є твердження, що об'єкт злочину – це суспільні відносини, які знаходяться під охороною кримінального закону, шляхом зміни яких заподіюється соціально небезпечна шкода.

По-перше, наведене дисертанткою визначення не є загально визнаним та найбільш поширеним у кримінально-правовій науці; по-друге, якщо авторка дотримується теорії «суспільних відносин», то як влучно зазначав професор Я. М. Брайнін: «...злочин, посягаючи на ті чи інші суспільні відносини, об'єктивно не знищує і не змінює їх, а завдає шкоди лише певним елементам цих відносин» (Брайнин Я. М. Уголовная ответственность и ее основание в советском уголовном праве. Москва : Юрид. лит., 1963. С. 169.).

На мою ж думку, найбільш прийнятною та обґрунтованою є теорія, яка визнає об'єктом злочину цінності, що охороняються кримінальним законом, проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може заподіяти або спричиняє шкоду (Фесенко Є. В. Злочини проти здоров'я населення та системи заходів з його охорони. монографія. Київ : Атіка, 2004. 280 с. С. 51).

У контексті наведеного поняття наголошую на тому, що шкода під час вчинення суспільно небезпечного діяння може заподіюватися суб'єктам (учасникам) правовідносин, зокрема, потерпілим від злочину, соціальним зв'язкам між учасниками цих відносин, предмету останніх і навіть суспільним відносинам як одному з різновидів соціальних цінностей. Однак вважаю, що вони можуть зазнавати шкоди від суспільно небезпечного посягання не шляхом їх зміни, а шляхом порушення.

3. У підрозділі 3.1 дисертації на основі аналізу різних форм множинності погрози або насильства щодо журналіста обґрунтовано необхідність внесення змін до диспозиції ч. 4 ст. 345-1 КК України щодо доповнення її такою кваліфікуючою ознакою, як вчинення діянь, передбачених ч. 1–3 зазначеної норми службовою особою з використанням службового становища. Однак, у тексті підрозділу роботи не знаходить належного обґрунтування пропозиція автора щодо розширення кола службових осіб та віднесення до цих осіб тих, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням обліково-контрольних функцій, чи виконують такі функції за спеціальним повноваженням. Загалом не заперечуючи доцільність та необхідність такої

науково пропозиції, слід звернути увагу автора, що зроблені ним висновки та пропозиції повинні знаходити належну аргументацію і обґрунтування.

4. У підрозділі 3.2 дисертації автор, розглядаючи особливості кваліфікації погрози або насильства щодо журналіста за сукупністю з іншими злочинами (а цей момент є одним з найцікавіших з практичного погляду), демонструє обмежений підхід при моделюванні типових ситуацій і прикладів, а тому, на жаль, не отримують свого повного вирішення питання про сукупне вчинення погрози або насильства щодо журналіста при його незаконній діяльності, у випадку якщо він виступає викривачем, у випадку терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту. Чіткий розгляд саме цих питань, посприяв би тлумаченню найпоширеніших проблемних випадків, що трапляються на практиці.

Водночас, висловлені критичні зауваження, насамперед, характеризують складність проблеми, що досліджується. Вони не мають істотного впливу на загальну позитивну оцінку рецензованого дослідження, оскільки більшість із них належить до спірних і не торкаються основних, концептуальних положень дисертації та можуть бути предметом наукової дискусії під час захисту дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

Усе викладене дає підставу для висновку про те, що дисертаційне дослідження Бондарчук Анни Сергіївни «Кримінально-правова характеристика погрози або насильства щодо журналіста в Україні» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки кримінального права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішення досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам, що пред'являються до відповідного різновиду наукових робіт у п. 9, 11–13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, Вимогам до оформлення дисертацій,

затверджених Міністерством освіти та науки України від 12.01.2017 р. № 40, та іншим керівним документам Міністерством освіти та науки України, а її авторка – Бондарчук Анна Сергіївна, на основі публічного захисту, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:
Провідний науковий співробітник
відділу дослідження проблем
функціональної діяльності органів прокуратури
науково-дослідного інституту
Національної академії прокуратури України,
кандидат юридичних наук

Підпис засвідчую.
Начальник відділу
документального забезпечення
" 28 " 2019 року

І. В. Пилипенко